

Bildande av naturreservatet Kaxholmens lövskog i Jönköpings kommun

Beslutat i kommunfullmäktige 2020-11-05

Beslut

Kommunen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808, MB) området Kaxholmens lövskog, som det avgränsas på bifogad karta (bilaga 1a) och med de gränser som slutligen utmärks i fält, som naturreservat.

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och vårda en äldre blandlövskog dominerad av ädellövträd och med inslag av al, asp och hägg samt ett stort inslag av grov hassel
- bevara och vårda en stor artrikedom av växter, djur och svampar knutna till blandlövskog och grova ädellövträd, grov hassel, al, asp och död ved
- bevara områdets geologiska värden för tolkning av inlandsisens avsmältning
- tillgodose och utveckla allmänhetens behov av tätortsnära friluftsliv och naturupplevelser

Syftet ska uppnås genom att:

- intern beståndsdynamik ("fri utveckling") i huvudsak får råda kompletterat med viss granreducering samt friställning av naturvärdesträd och grov hassel vid behov
- lämpliga åtgärder görs för att ta emot besökare och informera allmänheten om natur- och friluftsvärdena
- lämpliga åtgärder utförs för att främja allmänhetens möjlighet till friluftsliv och motion, såsom underhåll och vid behov nyanläggning av spår samt underhåll av eldplats med dess öppna yta

SKÄLEN ENLIGT 7 KAP. 5§ MB

Skälen att bilda naturreservatet Kaxholmens lövskog är områdets lundmiljöer med skyddsvärd flora och äldre lövträd av bland annat ek, ask, al och hägg samt hasselbestånd. Flera naturskogsmiljöer finns i de skyddsvärda fossila ravinerna i området. Det finns ett stort antal rödlistade och ovanliga arter i området, till exempel grönfjällig fjällskivling, rosa skärelav, brödmärgsticka samt mindre hackspett, och flera av dessa är knutna till lång kontinuitet av lövträd. Skälen är också områdets höga värde för tätortsnära friluftsliv och motionsområde med flera iordninggjorda spår och andra anordningar för friluftsliv och motion.

För att uppnå syftet med naturreservatet beslutar kommunen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ MB, att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se Naturreservatsföreskrifter). Kommunen fastställer, i

enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken med mera, bifogad skötselplan (bilaga 2), för områdets långsiktiga vård.

NATURRESERVATSFÖRESKRIFTER

A. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 5 § MB OM INSKRÄNKNINGAR I RÄTTEN ATT ANVÄNDA MARK- OCH VATTENOMRÅDEN

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. bedriva skogsbruk eller på annat sätt transportera ut hela eller delar av levande eller döda träd ur reservatet
2. skada eller fälla levande eller döda träd eller buskar. Undantag gäller för nedtagande av träd eller buskar som riskerar säkerheten på stigar eller efter samråd med kommunen i gränsen mellan åker och skog, längs anlagda spår, vid anordningar samt vid behov i skolskogsområden. Efter tillstånd från kommunen gäller undantag från föreskriften även vid nyanläggning av terrängspår för mountainbike (MTB).
3. borra, spränga, schakta, dämna eller utföra annan mekanisk markbearbetning
4. gräva och utfylla. Undantag gäller för ordinarie underhåll av leder och spår. Efter tillstånd från kommunen gäller undantag från föreskriften även vid nyanläggning av terrängspår för mountainbike (MTB).
5. tippa eller anordna upplag av något slag
6. dika eller dikesrensa.
7. bedriva täkt av något slag
8. uppföra byggnad eller annan anläggning eller anordning. Efter tillstånd från kommunen gäller undantag från föreskriften för pedagogisk verksamhet. Efter tillstånd från kommunen gäller undantag från föreskriften även vid nyanläggning av terrängspår för mountainbike (MTB).
9. anlägga parkerings- eller campingplats
10. anlägga mark- eller luftledning, mast eller antenn. Efter tillstånd från kommunen gäller undantag för anläggande av teleanordningar samt ombyggnad av befintliga ledningar, t ex att luftledning ersätts med jordkabel.
11. anlägga väg eller elljusspår. Efter tillstånd från kommunen gäller undantag för anläggande av elljusspår inom föreskriftsområde III enligt föreskriftskartan (bilaga 1b).
12. anlägga stig, terrängspår, led, bro, bana anpassad för cykling, grillplats eller spång utan kommunens tillstånd.
13. plantera in för området främmande arter eller provenienser
14. använda kemiska bekämpningsmedel, kalk eller andra växtnäringsämnen. Undantag gäller för spridning av gödsel inom föreskriftsområde I enligt föreskriftskartan (bilaga 1b).
15. framföra motordrivet fordon. Undantag gäller för brukande och skötsel av de öppna ytorna inom föreskriftsområde I och II enligt föreskriftskartan (bilaga 1b) samt vid uttransport av fällt vilt eller inhämtning av lösspringande betesdjur med mindre fordon på fastmark. Undantag gäller även för skötsel eller nyanläggning av elljusspår, terrängspår för löpning och mountainbike samt spårning av skidspår.
16. utan kommunens tillstånd uppföra stängsel eller annan hägnad

**B. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 6 § MB OM FÖRPLIKTELSE
FÖR ÄGARE OCH INNEHAVARE AV SÄRSKILD RÄTT ATT
TÅLA VISST INTRÅNG**

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmärkning av naturreservatet
2. uppsättning och underhåll av informationsskyltar samt underhåll av eldplats med tillhörande bänkar och bord, se bilaga 1a
3. underhåll och säkerställande av framkomlighet på terrängspår och flitigt nyttjade stigar, vilket även omfattar anläggande och underhåll av broar/spänger samt sittmöbler
4. utförande av löpande naturvårdsinriktade skötselåtgärder, vilket innefattar begränsning av granföryngring, borttagande och bekämpande av invasiva främmande arter samt friställning av ädellövträd, grova träd, spärrgreniga träd och grov hassel
5. luckhuggning i begränsad omfattning för att skapa ett varierat trädsikt
6. utförande av åtgärder för att ge möjlighet till pedagogisk verksamhet i lämpliga skogsområden, som till exempel att ordna samlingsplatser, bygga vindskydd och andra enkla anordningar av naturmaterial samt sätta upp holkar och enkla skyltar för stigmarkering
7. utförande av löpande skötsel i form av buskröjning och slåtter alternativt beteshävd med erforderad stängsling inom föreskriftsområde I, se bilaga 1b.
8. utförande av gräs- och buskröjning inom föreskriftsområde II enligt bilaga 1b, för att hålla markytorna öppna
9. genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive uppföljning av bevarandemål.

**C. ORDNINGSFÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 30 § MB OM
RÄTTEN ATT FÄRDAS OCH VISTAS INOM
NATURRESERVATET SAMT OM ORDNINGEN I ÖVRIGT INOM
NATURRESERVATET**

Inom naturreservatet är det förbjudet att:

1. förstöra eller skada fast naturföremål eller liggande eller stående döda träd eller buskar eller delar av träd eller buskar
2. elda förutom på anvisade platser
3. cykla (inklusive elcykel om max 250W) annat än på stigar, terrängspår eller de delar av elljusspåret som ingår i mountainbikebanorna
4. tälta eller ställa upp husvagn eller husbil
5. plocka eller samla in mossor, lavar eller svampar, med undantag av matsvamp för husbehov. Undantag gäller även för insamling av enstaka exemplar för den artbestämning som inte låter sig göras i fält förutsatt att dessa rapporteras till kommun, Länsstyrelse eller ArtDatabanken (artportalen)
6. utan tillstånd från kommunen i pedagogiskt syfte insamla kärleväxter, mossor, lavar och svampar samt ryggradslösa djur
7. samla in ryggradslösa djur med hjälp av fällor som dödar
8. utan kommunens tillstånd bedriva lägerverksamhet
9. ha okopplad hund

10. rida

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet att utföra de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under B ovan. Vid skötseln av reservatet ska det vara möjligt att använda mindre fordon vid naturvårdande skötsel samt för friluftslivet, under förutsättning att betydande markskador inte uppstår.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för normalt underhåll av elljusspår, terrängspår för löpning och mountainbike samt skidspår. Till normalt underhåll räknas bland annat att flytta undan nedfallna träd och kapa grenar och buskar som blockerar framkomligheten, samt även normalt underhåll av broar/spänger. Till normalt underhåll räknas även skötsel av dräneringsrör för avledning av överflödigt vatten från spår.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för normalt underhåll av väg, vägområde, ledningsgator, vattenledningar, master och mastområden eller elanordningar inom eller i anslutning till reservatet. Till normalt underhåll räknas bland annat att flytta undan nedfallna träd och kapa grenar och buskar som blockerar framkomligheten. Träd som bedöms ligga i riskzonen att falla ut över väg kan efter samråd med reservatsförvaltaren få tas ned och lämnas inom reservatet. Till normalt underhåll räknas även skötsel av dräneringsrör för avledning av överflödigt vatten.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för normalt underhåll av angränsande stängsel eller normal skötsel av intilliggande åker- eller betesmark, vilket innebär att grenar som hänger ut får tas bort och träd som faller ut över kringliggande mark får kapas i gränsen och dras in i reservatet. Träd som bedöms ligga i riskzonen att falla ut över åker eller betesmark kan efter samråd med reservatsförvaltaren få tas ned och lämnas inom reservatet.

Vid mindre tävlingsarrangemang får tillfälligt undantag göras från föreskrift A8, A10 och A15.

Från föreskrifterna undantas vetenskaplig undersökning eller motsvarande för vilka tillstånd erhållits av kommunen.

Kommunen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna gäller eller kan komma att gälla för området.

Uppgifter om naturreservatet

ADMINISTRATIVA DATA

Namn	Kaxholmens lövskog
Areal	33,4 hektar (ha) varav vatten 0 ha
Beslut om Natura 2000	Nej
Kommun	Jönköpings kommun
Socken	Skärstad
Lägesbeskrivning	4 km sydväst om Skärstads kyrka
Fastigheter	Drättinge 1:9, Drättinge 6:1 och Kaxholmen 6:140
Fastighetsägarkategori	Kommun
Gräns	Enligt karta, bilaga 1a. Gränsen är ej inmätt.
Förvaltare	Jönköpings kommun

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Naturreservatet utgörs av en blandlövskog med ett stort inslag av ädellövträd, framförallt i form av ek och ask. Det höga antalet gamla, omfångsrika hasselbuskar tyder på en lång kontinuitet av öppen lövskog. Bitvis finns mycket död ved i området, inte minst lågor av den mindre långlivade gråalen och träd av askskottsjukeangripna fallna askar. 15 rödlistade arter och ett 30-tal andra arter som signalerar höga naturvärden har noterats, se bilaga 2c.

Generellt kan områdets höga naturvärden knytas till en lång kontinuitet av lövträd samt förekomsten av grov ask, gammal hassel och en stor tillgång på död ved. Områdets jordmån är kalkrik, vilket bidrar till ett frodigt fältskikt med bland annat strutbräken och gulsippa. Molluskfaunan är rik med arter som klubbspolnäckä och större skogsglansnäckä och tyder i ravinerna på lång skogskontinuitet. Hela reservatsområdet ligger i en svagt lutande nordvänd sluttning där inlandsisen på flera ställen skapat djupt nedskurna raviner vilka är fossila raviner, alltså med väldigt lågt vattenflöde idag. Sluttningen bär spår från istiden som anses vara viktiga för förståelsen och tolkningen av inlandsisens avsmältning i regionen.

Området används aktivt som ett friluft- och motionsområde. I området finns utöver ett stort antal omarkerade stigar, en upplyst motions slinga samt mountainbikebanor. Snörika vintrar finns även skidspår. Området används regelbundet för mindre tävlingsarrangemang inom såväl terränglöpning och orientering som mountainbike och skidåkning.

Skydds jakt görs vid behov av Jönköpings kommun. Jakten i området är utarrenderad. Området berörs ej av markavvattningsföretag.

Bakgrund

Området är flitigt använt för friluftssändamål och mycket väl nyttjat för idrottsändamål genom IK Vista sedan ett 60-tal år. Här finns elljusspår som ursprungligen inrättades 1988 och en mountainbike-bana (MTB-bana) som sedan 2014 är öppen för träning hela året och under 2019 har ytterligare tre

MTB-banor anlagts, varav en inte är utmarkerad på reservatskartorna då den är alltför avancerad.

I kommunens naturvårdsprogram från 2019 samt i Översiktsplan 2016 finns Kaxholmens lövskog bland de föreslagna områden som kommunen ska avsätta som naturreservat. I kommunens beslut i stadsbyggnadsnämnden om prioritering av kommunala naturreservat från 2014-09-25 § 336 finns Kaxholmens lövskog upptaget som närmast följande reservat tillsammans med Häggebergs lövskogar. Kommunen har tidigare övervägt att vissa delar av området skulle exploateras med bostäder, dock finns dessa planer inte kvar i kommunens Översiktsplan 2016 och prioritering av områdets natur- och friluftskvalitéer är istället vägledande. Reservatsområdet ligger norr om detaljplanen ”Del av Drättinge 1:9 m fl.” där bebyggelse med förskola och bostäder sker. Förslaget har, med delvis en annan omfattning samt beskrivning, varit på remiss tidigare, 2016, då även ett samrådsmöte hölls i Kaxholmen.

Samråd enligt 25 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. har skett med Länsstyrelsen, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och Sveriges geologiska undersökning, SGU. Handlingar har också för eventuellt yttrande skickats till sakägare i form av markägare, fastighetsägare, avtalsägare och arrendatorer samt ägare till angränsande fastigheter, föreningar och organisationer. 15 yttranden har inkommit och 13 av dessa är positiva eller neutrala till bildande av naturreservatet. En samrådsredogörelse finns i bilaga 1c.

Motivering

BESTÄMMELSER

Enligt 7 kap. 4 § MB får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap. 5 § MB ska i ett beslut om att bilda naturreservat skälen för beslutet anges. I beslutet ska också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

I 7 kap. 6 § MB anges att om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen eller kommunen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,
3. utförs gallring, röjning, slätter, plantering, betesdrift, avspärning eller liknande åtgärder, eller

4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

I 7 kap. 25 § MB anges att vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

I 7 kap. 30 § MB stadgas att föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Föreskrifterna ska gälla omedelbart, även om de överklagas.

I 2 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. anges bl.a. att länsstyrelsen ansvarar i länet för områdesskyddet. Kommunen ansvarar dock för det områdesskydd som den har förordnat om.

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ska länsstyrelsen eller kommunen fastställa en skötselplan för ett naturreservats långsiktiga vård. En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.

Länsstyrelsen eller kommunen får, enligt 22 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., meddela föreskrifter enligt 7 kap. 30 § MB.

Av 2 kap. 6 § MB framgår att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bestämmelserna i 3 och 4 kap. ska, bl.a. vid prövning av frågor enligt 7 kap., tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Enligt 5 § förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. ska den myndighet, som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken i ett ärende, i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande regionplanen eller kommunala översiktsplanen.

BEDÖMNING

Kommunen arbetar med genomförande av de av riksdagen beslutade miljömålen. Naturreservatsbildning av Kaxholmens lövskog bidrar till att miljö kvalitetsmålen ”Levande skogar”, ”Ett rikt växt och djurliv” och ”En god bebyggd miljö” kan uppfyllas.

Naturreservatet ingår i det av FN-organet UNESCO utsedda (år 2012) Biosfärområde Östra Vätterbranterna samt i området ”Östra Vätterstranden med Girabäcken, Västanå och Röttleån”, som är av riksintresse för naturvård (NRO06008) enligt 3 kap. 6 § MB. Östra Vätterstranden finns med i Jönköpings läns naturvårdsprogram (obj. 80-34). Reservatsområdet berörs

även av riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 4 kap. 2 § MB (Vättern med öar och strandområden), liksom av riksintresse för kulturmiljö (F74) enligt 3 kap. 6 § MB. Kulturmiljöintresset grundar sig i Skärstadsdalens betydelse som en av länets tidigaste bosättningar och i dess förekomst av herrgårdsbebyggelse. Reservatsområdet listas i Jönköpings kommuns Naturvårdsprogram 2019 som ett område med näst högsta naturvärdesklass (klass 2) och i naturvärdesinventering av Kaxholmens lövskog (2010) gavs nästan hela området högsta naturvärdesklass (klass 1).

Reservatsområdet utgörs idag av blandlövskog med bitvis rena ädellövträdbestånd dominerade av ask och ek. Ädellövskog är en nationellt prioriterad skogstyp att ge ett långsiktigt skydd. Lövskogen ligger inom värdestrakten Östra Vätterbranterna och i ett dellandskap inom biosfärområdet med naturvärden knutna till ädla lövträd. Området prioriteras därmed för långsiktigt skydd enligt Länsstyrelsens och Skogsstyrelsens ”Strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län”. Inslaget av gamla, grova och omfångsrika hasselbuskar är stort och tyder på en lång kontinuitet av öppen lövskog. I öster gränsar området till det statliga naturreservatet Målabråten med liknande naturvärden.

Reservatets tätortsnära läge gör området attraktivt för de närboende men också särskilt utsatt för ingrepp med negativ påverkan på områdets befintliga naturvårds- och friluftsvärden. Genom att långsiktigt skydda området som naturreservat kan den framtida markanvändningen fastställas så att nuvarande värden och helhet bevaras. Kommunen bedömer att områdets höga natur- och friluftsvärden motiverar ett skydd mot exploatering, avverkning av skog samt borttransport av död ved. Området ska därför skyddas som naturreservat.

För att bevara och utveckla områdets höga värden är området i behov av en anpassad skötsel. Den aktiva skötseln inriktas främst på att främja områdets värde för friluftsliv, naturupplevelse, idrott och motion. Den naturvårdande skötseln syftar till att i så stor utsträckning som möjligt lämna reservatet utan åtgärder så att lövskogen kan formas genom naturlig intern dynamik (”fri utveckling”). Detta kompletteras med viss granreducering och frihuggningsring kring naturvärdesträd och hassel. Då reservatsområdet har ett högt värde för såväl natur som friluftsliv och motion måste en eventuell intressekonflikt vad gäller olika skötselåtgärder dessa värden emellan lösas från fall till fall.

Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att skydda och bevara blandlövskogen med dess rika inslag av ädellövträd, strukturer och arter samt områdets geologiska värden och höga värde för friluftsliv, naturupplevelse och motion. Flertalet föreskrifter har anpassats för att underlätta för framtida utövning av friluftsliv och motion i området samt till utförandet av mindre tävlingsarrangemang. Föreskrifterna är även anpassade till att hålla ytorna vid grillplatsen inom föreskriftsområde II fortsatt öppna. Detta gynnar såväl områdets naturvärden som dess friluftsliv- och motionsvärden, det senare eftersom de öppna ytorna frekvent nyttjas som publikområde vid tävlingsarrangemang.

Genom att göra anläggandet av stigar, terrängspår, leder, broar och spänger tillståndspliktigt ges kommunen möjlighet att samråda om lämpliga respektive mindre lämpliga sträckningar. Detta resulterar i att områdets höga naturvärden

kan bevaras långsiktigt, samtidigt som allmänhetens behov av friluftsliv och motion tillgodoses. Ett eventuellt anläggande av nytt elljusspår anses dock vara ett så pass stort ingrepp att det måste prövas i särskild ordning och därför kräver dispens från föreskrifterna. Undantag från detta gäller dock för anläggande av en kortare elljusspårssträcka inom föreskriftsområde III på beslutskartan (bilaga 1b), i syfte att förbinda befintligt elljusspårnät.

Kommunen har enligt 7 kap. 25 § MB avvägt föreskrifterna för området mot sakägares intresse och bedömer att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Naturresevatsbildningen bidrar till att skydda riksintresset för naturvård och riksintresset för rörligt friluftsliv mot åtgärder som kan skada naturmiljön och värnar om fortsatt rörligt friluftsliv. Reservatsbildningen skadar inte de kulturmiljövärden som ligger till grund för riksintresse för kulturmiljövård. Reservatsbildningen är därmed förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB och med den för området gällande Översiktsplan 2016.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer kommunen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB innebär så begränsade kostnadsmissiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Bilagor

- 1a. Beslutskarta
- 1b. Föreskriftsområden
- 1c. Samrådsredogörelse
2. Skötselplan med bilagor